

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE IN STUDENTS OF ECONOMIC DIRECTION, USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Стаття присвячена актуальній сьогодні темі, а саме формуванню економічної компетентності у майбутніх фахівців із використанням сучасних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій і педагогічних методів. Також досліджені й охарактеризовані педагогічні методи та прийоми для формування економічної компетентності майбутніх економістів в умовах інклюзивного навчання. Досліджено вплив інклюзивного навчання на формування професіоналізму майбутніх фахівців. У статті розглянуто процес та умови формування інформаційної компетентності майбутніх економістів за умов інклюзивного навчання, адже в системі вищої освіти інформаційної компетентності є необхідною вимогою забезпечення продуктивності професійної діяльності майбутнього економіста. Це вимагає цілеспрямованого формування інформаційної компетенції за умов інклюзивного навчання як цінності студентів, що сприяє осмисленому здійсненню й управлінню діяльністю у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Формування економічної компетентності сприяє не тільки формуванню предметних економічних знань, умінь і навичок, а й виявленню особистісного сенсу щодо них, формуванню суспільно-значущих якостей особистості та норм поведінки, застосування отриманих економічних знань на практиці. Одним із видів діяльності економіста стає швидка і якісна робота з інформацією на базі комп'ютерних та інформаційних технологій, тобто майбутній фахівець повинен прагнути раціоналізувати свою діяльність під час рішення поставленої перед ним задачі, вибирати такі способи дії, які він вважає оптимальними. Інформаційна компетентність навіть за умов інклюзивної освіти складається з трьох компонентів: знати, уміти застосовувати у навчальній діяльності та майбутній професійній діяльності, самостійно працювати з інформаційними та комунікаційними технологіями. Виходячи з вищезазначеного, ми розуміємо економічну компетентність як сукупність здобутих економічних знань і здібностей та можливість їх успішного застосування у професійній діяльності у галузі економіки та вирішення відповідних питань, що виникають у процесі соціально-економічних відносин із людьми, організаціями, державою та іншими економічними установами.

Ключові слова: економічна компетентність, інформаційна компетентність,

інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), інклюзивне навчання.

Article deals with subjects of current interest, the formation of economic competence of future specialists with using of modern means, information and communication technologies and pedagogical methods. Also pedagogical methods and techniques for formation of economic competence of future economists in conditions of inclusive education are researched and characterized. The influence of inclusive education on the formation of professionalism of future specialists is researched.

The process and conditions of formation of information competence of future economists in conditions of inclusive education are considered, because in the higher education system of information competence is necessary requirement of productivity of professional activity of future economist. It requires purposeful formation of information competence in conditions of inclusive education as a students' value, which promote meaningful implementation and management in the field of information and communication technologies. The formation of economic competence contributes not only for formation of substantive economic knowledge, skills and abilities, it reveals a personal meaning in relation to them, formation of social significant attributes of an individual and standards of behavior, the application of received economic knowledge gained in practice. One of kinds of activity of economist become quick and qualitative work with information based on computer and information technologies, that is, future specialist should strive to rationalize one's activity in solving the assigned task before him, choose such means of activity, which the specialist consider the optimal. Information competence even in conditions of inclusive education consists of three components: to know, to be able to apply in educational activity and in the future professional activity, independently to work with information and communication technologies. Based on the above, we understand the economic competence as set of acquired economic knowledge and abilities and possibility it's successful application in professional activity in the field of economics and solving relating questions, arising in the process of socio-economic relationships with people, organizations, state and other economic institutions.

Key words: economic competence, information competence, information and communication technologies (ICT), inclusive education.

УДК 378.30.330

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-18-3-6>

Гуменюк І.Л.,

канд. екон. наук,
викладач кафедри фінансів, економіки
та економічної кібернетики
Подільського спеціального навчально-
реабілітаційного

соціально-економічного коледжу

Чубайко О.В.,

канд. екон. наук, доцент,
коледжу Подільського державного
аграрно-технічного університету

Шевчук О.В.,

канд. пед. наук,
викладач кафедри фінансів, економіки
та економічної кібернетики
Подільського спеціального навчально-
реабілітаційного
соціально-економічного коледжу

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Формування у системі вищої освіти високого рівня інформаційної компетентності є необхідною вимогою забезпечення продуктивності професійної діяльності майбутнього економіста. Це вимагає цілеспрямованого формування інформаційної

компетентності за умов інклюзії як цінності студентів, що сприяє осмисленому здійсненню й управлінню діяльності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Очевидно, що новітні знання з економіки та здат-

ність застосовувати набуті уміння на практиці дають таким фахівцям перевагу на ринку праці, адже студенти, котрі спеціалізуються на економічних дисциплінах, збагачують зміст своєї професійної діяльності як бухгалтерів, економістів, фінансових експертів, аудиторів. У цьому разі формування економічної компетентності випускника є одним із результатів навчального процесу. Це питання вивчають такі автори, як Іванова, Зеєр, Зимня, Калней і Шишов.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, проблеми формування економічної компетентності майбутніх фахівців у галузі економіки мало досліджені. Процес формування економічної компетентності з використанням ІКТ за умов інклюзивного навчання недостатньо висвітлюється у різних публікаціях.

Мета статті – описати процес формування економічної компетентності майбутніх економістів за умов інклюзивного навчання з використанням інформаційної компетентності та ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Сучасні технології не стоять на місці, вони активно розвиваються та вдосконалюються саме завдяки розвитку ІКТ. Сучасний економіст повинен бути всебічно розвинутою й ініціативною особистістю, володіти хорошим багажем знань, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. У зв'язку з цим сучасна освіта повинна зосереджуватися на формуванні економічної компетентності як необхідного елемента ділового потенціалу конкурентоспроможної особистості.

За сучасних умов комп'ютерного й інформаційного забезпечення змінилися вимоги роботодавців до випускників освітніх установ вищої професійної освіти. Однією з найважливіших вимог є уміння випускника закладу вищої освіти володіти інформаційними технологіями. На інтелектуальному ринку праці затребуваними стають фахівці, що володіють високим рівнем інформаційної культури та компетентності. Сучасний фахівець повинен уміти отримувати, обробляти і використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікацій та інших засобів. Постає завдання у формуванні такої особи, яка готова до оновлення знань упродовж усього життєвого шляху. Уміння вибрати необхідну інформацію, систематизувати, засвоїти її на високому рівні, орієнтуватися у зростаючому інформаційному потоці – важлива якість випускника ЗВО. Для цього він повинен володіти інформаційною компетентністю [3].

Сучасний етап розвитку суспільства ознаменований становленням нової парадигми освіти, націленої на розвиток особистості у сучасному світі технологій. Відповідно до цього змінюються вимоги, які постають у підготовці підростаючого покоління економістів. Рівень конкурентоспроможності сучасної інноваційної економіки значною

мірою визначається якістю економічної освіти випускників, рівнем їх соціалізації. З'являється потреба у формуванні у студентів нової економічної позиції і, відповідно, нового стилю мислення, затребуваного сучасним часом [1].

Професійна культура особистості як одного з компонентів включає економічну культуру, яку можна визначити як сукупність інституціоналізованих способів діяльності, за допомогою яких конкретні суспільства, групи й індивіди адаптуються до економічних умов свого існування. Вона складається з поведінкових стереотипів та економічних знань (у їх ціннісному й інструментальному аспектах). В.В. Апухтіна вказує, що «економічна культура майбутнього фахівця передбачає чесне ведення бізнесу, високу моральну і психологічну культуру, практичні знання і вміння в економічній сфері, володіння основами культури ділового спілкування і поведінки» [2].

Важлива мета економічної освіти – розкриття змісту економічних термінів, категорій і законів. Мета ж економічного виховання набагато ширша, це формування на основі засвоєних знань раціонального ставлення до праці та суспільної власності, що передбачає вироблення зацікавленого підходу до справи, вміння економічно грамотно мислити, давати суспільно значиму оцінку тому чи іншому економічному явищу, технічному нововведенню. Економічна освіта – це процес передачі студентам і засвоєння ними економічної компетентності й навичок економічного мислення. Економічне виховання формує ставлення до таких знань, спрямоване на їх глибоке засвоєння, осмислення, перетворення та переконання. Воно надає мисленню ідейну і практичну спрямованість. Економічна освіта формує переважно систематизовані, теоретичні погляди, а економічне виховання – переконання, мотиви, установки, ціннісні орієнтації особистості. Тісно пов'язані між собою економічна освіта і виховання формують у людей раціонально-економічні духовні якості.

Формування економічної компетентності сприяє не тільки формуванню предметних економічних знань, умінь і навичок, а й виявленню особистісного сенсу щодо них, формуванню суспільно-значущих якостей особистості та норм поведінки, застосуванню отриманих економічних знань на практиці. Під економічною компетентністю розуміють уміння застосовувати економічні знання, здібності та можливість їх успішного застосування у професійній діяльності в економічній сфері діяльності. Об'єктивна необхідність формування економічної грамотності студентів усіх напрямів і профілів навчання зумовлює актуальні питання конкретизації та класифікації економічної компетентності.

Економічна компетентність – це особливий тип організації знань, умінь і навичок, спрямованих

на економічну діяльність, що дозволяють особистості вирішувати проблеми та типові економічні завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях. Саме тому знання економічно компетентного випускника повинні відповідати таким вимогам [4]:

- бути різноманітними та системними, коли фахівець не просто володіє великою кількістю знань, а й оперує ними, пов'язуючи внутрішньою логікою, наскрізною ідеєю;

- бути аргументованими, коли знання не просто чітко знаходять сенс, а й виступають у взаємозалежності між собою;

- бути гнучкими, тоді особистість готова до того, що зміст від ділових елементів економічного знання і зв'язки між ними можуть змінюватися під впливом зовнішніх чинників;

- швидко актуалізуватися в потрібний момент і в потрібній ситуації;

- володіти процедурно-декларативним знанням, тобто знанням не тільки про те «що», а й знанням про те, «як мати знання про власні знання».

Зміст економічної компетентності характеризують такі принципи:

- принцип економічного самосвідомості та самореалізації – є основою соціалізації та практичної економічної діяльності, умовою розкриття творчого потенціалу, особистої свободи, права кожного на економічну самодіяльність. Цей принцип створює і забезпечує рівні шанси на економічну активність у соціумі;

- принцип економічної грамотності випускника стосується способів, засобів і методів пізнавальної та практичної економічної діяльності студента, оскільки відображає загальний рівень компетентності, (рівень економічних знань, гнучкість застосовуваних умінь і навичок). Реалізація цього принципу проявляється в успішності або неуспішності дій того, хто навчається, на особистісному рівні.

Зазначені принципи характеризуються єдністю теоретичної та практичної діяльності студента, його адекватності до сучасних економічних вимог. Економічна компетентність проявляється в економічних знаннях, здібностях оцінювати й аналізувати події та явища в різних ситуаціях економічної життєдіяльності суспільства, в адекватному використанні умінь і навичок у навчальній і позанавчальній діяльності, а також у розвитку економічно важливих якостей. Економічну компетентність потрібно вважати результатом засвоєння економічних знань і умінь, формування економічно значущих якостей особистості, економічної поведінки, включення в соціально-

економічні відносини, спираючись на інтеграцію економічних знань з іншими дисциплінами, що вивчаються в навчальному закладі.

Економічна компетентність випускника – це інтегративна якість особистості, яка характеризується єдністю її теоретичної та практичної готовності та здатності до здійснення позитивного досвіду у сфері пізнавальної та соціально орієнтованої економічної діяльності, що дозволяє творчо самореалізуватися.

Аналізуючи зміст загальних культурних і професійних компетентностей у загальноосвітніх програмах для багатьох профілів навчання, легко помітити та виділити важливий економічний компонент, який використовується у більшості загальних культурних і професійних компетентностей. Виходячи з вищезазначеного, ми розуміємо економічну компетентність як сукупність здобутих економічних знань і здібностей і можливість їх успішного застосування у професійній діяльності в галузі економіки та вирішення відповідних питань, що виникають у процесі соціально-економічних відносин із людьми, організаціями, державою та іншими економічними установами.

Висновки. Аналіз літератури показав, що дослідження формування економічної компетентності пов'язане насамперед із необхідністю конкретизувати критерії, необхідні для оцінки, виділити особливості та визначити характеристики різних умов навчання з урахуванням таких наук, як психологія, педагогіка, економіка, соціологія для запобігання (мінімізації) соціально-економічних конфліктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Семенишена Р.В., Шевчук О.В. Значущість технічних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 3. Фізика і математика у вищій і середній школі.* 2018. Вип. 20. С. 14–18.

2. Белкин А.С. Компетентность. Профессионализм. Мастерство. Челябинск : Южно-Уральское книжное издательство, 2004. 176 с.

3. Тріпак М.М., Шевчук О.В. Формування інформаційної компетентності майбутніх економістів в умовах інклюзивного навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 105–108.

4. Формирование экономической компетентности в образовательном процессе. URL: <https://infourok.ru/formirovanie-ekonomicheskoy-kompetentnosti-v-obrazovatelnom-processe-3126712.html> (дата звернення 01.11.2019).